

M A T E R I A Ł Y I S P R A W O Z D A N I A

ROCZNIKI TEOLOGICZNE
Tom LIII, zeszyt 1 – 2006

KS. MIROSŁAW S. WRÓBEL
Instytut Nauk Biblijnych KUL

SYLWETKA NAUKOWA PROF. DRA HAB. HUGOLINA LANGKAMMERA OFM

18 grudnia 2005 r. Prof. dr hab. Hugolin Langkammer OFM obchodził 50 rocznicę święceń kapłańskich. Główne uroczystości odbyły się 8 grudnia 2005 r. w kościele Ojców Franciszkanów we Wrocławiu (Karłowice) oraz 12 grudnia 2005 r. w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Lublinie. Wyrazem wielkiej wdzięczności i życzliwości dla Jubilata ze strony licznie zgromadzonych biskupów, profesorów, studentów i przyjaciół było wręczenie Złotego Dyplomu za zasługi dla Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (w latach 1975-1985 sprawował on funkcję prodziekana Wydziału Teologii KUL, w latach 1987-1993 był dziekanem Wydziału Teologii KUL oraz przez wiele lat pełnił funkcję kierownika Instytutu Nauk Biblijnych) oraz obszernej Księgi Pamiątkowej ku jego czci¹.

Złoty Jubileusz Kapłaństwa stanowi dobrą okazję do zaprezentowania sylwetki naukowej Jubilata². Dorobek naukowy O. Prof. H. Langkammera jest imponujący. Wypromował on blisko 40 doktorów i około 250 magistrów. Jest recenzentem licznych rozpraw doktorskich, habilitacyjnych i profesor-

¹ *Deus meus et omnia. Księga pamiątkowa ku czci O. Prof. Hugolina Langkammera*, red. M. S. Wróbel, Lublin 2005. Wcześniej z okazji siedemdziesiątej rocznicy urodzin Ojca Profesora została wydana *Księga Pamiątkowa – Wszystko czynię dla Ewangelii*, red. G. Witaszek, A. Paciorek, A. Kiejza, Lublin 2000.

² Zob. R. R u b i n k i e w i c z, *Dorobek naukowy O. Prof. Hugolina Langkammera*, w: *Wszystko czynię dla Ewangelii*, s. 5-10.

skich. Napisał ponad 70 książek własnych w języku polskim i w językach obcych oraz ponad 300 artykułów.

Debiut naukowy Ojca Profesora stanowi praca egzegetyczna na temat testamentu Jezusa w czwartej Ewangelii pt. *Znaczenie teologiczne tekstu Ewangelii św. Jana 19, 25-27*, Lublin 1960. Problematykę tę rozwija w swych późniejszych artykułach³. Głęboka analiza słów Jezusa do Maryi i umiłowanego ucznia zaowocuje w późniejszym dorobku naukowym licznymi monografiami i artykułami o tematyce mariologicznej⁴.

W 1963 r. O. Hugolin Langkammer rozpoczął studia specjalistyczne z bibliistyki i orientalistyki w Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie zwieńczone najpierw w 1964 r. licencjatem, a następnie w 1966 r. doktoratem z nauk biblijnych (najwyższy wynik *summa cum laude*) na podstawie rozprawy pt. *Christus der Schöpfungsmittler – Die biblische Texte und die Ursprung des Glaubens*, napisanej pod kierunkiem o. prof. Karla Prumma. W pracy tej Autor analizuje teksty Nowego Testamentu uwypuklając ich aspekt chrystologiczny i soteriologiczny. Bada ich *Wirkungsgeschichte* w pierwotnych wspólnotach chrześcijańskich. Niewątpliwym *novum* tej rozprawy w porównaniu z dotychczasowymi ujęciami jest analiza soteriologiczna w kluczu protologii, nazywanej przez Autora ktizeologią. W swoich badaniach poddaje szczegółowej analizie starożytne formuły wiary o zbawczej śmierci Jezusa. Łączy przy tym ściśle rzeczywistość wiary popaschalnej wspólnoty z konkretną, historyczną osobą Jezusa z Nazaretu. Wbrew poglądom Rudolfa Bultmanna buduje on pomost pomiędzy Jezusem historii a Chrystusem wiary. Problematyka ta jest później przez Autora rozwijana w jego licznych monografiach i artykułach⁵.

³ *Znaczenie mariologiczne tekstu Ewangelii św. Jana 19, 25-27*, RTK 9(1962), z. 3, s. 99-113; *Christ's «last Will and Testament» (Jn 19, 26. 27) in the Interpretation of the Fathers of the Church and the Scholastics*, Ant 43(1968), s. 99-109.

⁴ *The soteriological character of Mary's Fiat*, SBFLA 15(1965), s. 293-301; *Maryja pod krzyżem*, w: *U boku Syna. Studia z mariologii biblijnej*, red. J. Szlaga, Lublin 1984, s. 109-114; *Maryja – Matką Zbawiciela*, RTK 35(1988), z. 1, s. 65-80; *Dziewicza Matka. Rzeczywistość czy ideologia?*, RBL 41(1988), s. 471-486; *Maria in der Bibel. Was will die Offenbarung von der Mutter Jesu sagen?*, Wien 1988; *Maryja w Nowym Testamencie*, Gorzów Wielkopolski 1991; *Maryja a Mądrość*, w: *In Te Domine speravi. Księga pamiątkowa poświęcona Księdzu Arcybiskupowi Bolesławowi Pylakowi Metropolicie Lubelskiemu*, red. Cz. Bartnik, H. Langkammer, K. Gózdź, Lublin 1996, s. 123-135; *Różańcowe tajemnice światła*, Lublin 2003.

⁵ Zob. *Den er zum Erben von allem eigesetzt hat (Hebr 1, 2)*, BZ 9(1965), s. 91-94; *Christus mediator creationis*, VD 45(1967), s. 201-208; *Problem splotu orzeczeń ktizeologicznych i soteriologicznych w chrystologii Nowego Testamentu*, Lublin 1968; *Der Ursprung des Glaubens an Christus den Schöpfungsmittler*, SBFLA 18(1968), s. 55-93; *Die Einwohnung der*

Analizując teksty Nowego Testamentu w aspekcie chrystologicznym Autor odczuwał coraz większą potrzebę syntetycznego ujęcia orędzia Nowego Testamentu. Owocem tego jest dwutomowe dzieło *Teologia Nowego Testamentu*⁶. Koncepcyjność ujęcia struktury teologii Nowego Testamentu oparta jest na tekście Pawłowym (1 Kor 8, 6) i wyrażona w łacińskiej formule: *ex Deo per Christum (in Christo) ad Deum*. Autor szczegółowo omawia każdą część tej formuły wprowadzając swych czytelników w głębię teologiczną tekstów Nowego Testamentu. W teologii Nowego Testamentu Autor obok chrystologii mocno podkreśla eklezjologię i pneumatologię. Nauka o Kościele i o Duchu Świętym stanie się przedmiotem wielu odrębnych monografii i artykułów⁷. Ojciec Profesor wiele uwagi w swych badaniach poświęca osobie św. Pawła i teologii listów Pawłowych⁸.

Wysoki kunszt literacki i profesjonalny warsztat egzegetyczny Ojciec Profesor wykazuje w licznych komentarzach biblijnych – zarówno do Starego jak i do Nowego Testamentu. Z ksiąg starotestamentalnych komentuje on Księgi Ezdrasza i Nehemiasza⁹, 1-2 Księgę Kronik¹⁰, zaś z nowotestamentalnych:

«absoluten Seinsfülle» in Christus. Bemerkungen zu Kol 1, 19, BZ 12(1968), s. 258-263; *Hymny chrystologiczne Nowego Testamentu. Najstarszy obraz Chrystusa*, Katowice 1976; *U podstaw chrystologii Nowego Testamentu*, Wrocław 1976; *Passio Domini nostri Jesu Christi. Nowy Testament o męce i śmierci Jezusa*, Wrocław 1994.

⁶ Zob. *Teologia Nowego Testamentu*, cz. II: Św. Paweł – List do Hebrajczyków. *Ex Deo – per Christum (in Christo) – ad Deum*, Wrocław 1984; *Teologia Nowego Testamentu*, cz. I: *Ewangelie – Dzieje Apostolskie – Listy Katolickie – Apokalipsa. Jezus Chrystus wczoraj – dziś – na wieki*, Wrocław 1985.

⁷ Eklezjologia i pneumatologia zostają rozwinięte w następujących monografiach: *Jezus u podstaw Kościoła*, w: *Kościół w świetle Biblii*, red. J. Szłaga, Lublin 1984, s. 37-51; *Jedność i jedyność Kościoła w świetle Nowego Testamentu*, SPAr 3(1993), s. 29-36; *Nowy Testament o Kościele*, Wrocław 1995; *Duch Święty w Listach św. Pawła*, STHSOp 9(1981), s. 113-124; *Duch Święty a duchowość. Pismo święte o autentycznej duchowości*, Wrocław 1998; *Pneumatologia biblijna (ruach – pneuma)*, Opole 1998; *Auctor Dei Verbi: Duch Święty dokonawca Słowa Bożego ongiś i dziś. Z wprowadzeniem do praktycznego studium Pisma Świętego*, Rzeszów 2003.

⁸ Do najważniejszych jego prac w tej dziedzinie należą: *Motywy Boga jako Ojca w teologii św. Pawła*, RTK 26(1979), z. 1, s. 55-65; *Naczelne tematy eschatologii św. Pawła (paruzja, powszechne zmartwychwstanie, nowe stworzenie)*, RTK 28(1981), z. 1, s. 65-75; *Eschatologia św. Pawła* (MPWB 8), Lublin 1986, s. 75-91; *Teologia św. Pawła* (Teologia Nowego Testamentu 2), Lublin 1994; *Tak zwana mowa błazna świętego Pawła (2 Kor 11, 6-12. 13)*, RT 45(1998), z. 1, s. 135-148; *Apostoł Paweł i jego dzieło*, Opole 2001; *Apostoł Paweł. Od nawrócenia aż po Rzym*, Lublin 2002.

⁹ *Księgi Ezdrasza i Nehemiasza. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz – ekskursy* (PSST V. 2), Poznań–Warszawa 1971; *Księgi Ezdrasza i Nehemiasza, Tłumaczenie, wstęp i komentarz* H. Langkammer (Biblia Lubelska), Lublin 1999.

Ewangelię według św. Marka¹¹, Ewangelię według św. Łukasza¹², Ewangelie synoptyczne¹³, Pierwszy i Drugi List do Koryntian¹⁴, List do Galatów¹⁵, List do Rzymian¹⁶, List do Filipian¹⁷, List do Efezjan¹⁸, List do Kolosan¹⁹, List do Filemona²⁰. Mimo że Ojciec Profesor jest specjalistą Nowego Testamentu (przez długie lata był kierownikiem Katedry Egzegezy Pism Apostolskich), to jednak w swej pracy badawczej wiele miejsca poświęca analizie ksiąg starotestamentalnych podkreślając mocno jedność i komplementarność zachodzącą pomiędzy Starym i Nowym Testamentem²¹.

O szerokim spektrum zainteresowań naukowych Ojca Profesora mogą świadczyć nowatorskie w polskiej biblistyce prace z zakresu etyki biblij-

¹⁰ *1–2 Księga Kronik*, Tłumaczenie, wstęp i komentarz H. Langkammer, (Biblia Lubelska), Lublin 2001.

¹¹ *Ewangelia według św. Marka. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz* (PSNT III. 2), Poznań–Warszawa 1977; *Ewangelia według św. Marka*, Tłumaczenie, wstęp i komentarz H. Langkammer, (Biblia Lubelska), Lublin 1997.

¹² *Ewangelia według św. Łukasza*, Tłumaczenie, wstęp i komentarz H. Langkammer, (Biblia Lubelska), Lublin 2005; *Ewangelia według św. Łukasza. Tłumaczenie, wstęp, komentarz, eskursy*, Radom 2005.

¹³ *Ewangelie synoptyczne. Wstęp – komentarze*, Wrocław 1994.

¹⁴ *Pierwszy i Drugi List do Koryntian*, Tłumaczenie, wstęp i komentarz H. Langkammer, (Biblia Lubelska), Lublin 1998.

¹⁵ *List do Galatów*, Tłumaczenie, wstęp i komentarz H. Langkammer, (Biblia Lubelska), Lublin 1999.

¹⁶ *List do Rzymian*, Tłumaczenie, wstęp i komentarz H. Langkammer, (Biblia Lubelska), Lublin 1999.

¹⁷ *List do Filipian*, Tłumaczenie, wstęp i komentarz H. Langkammer, (Biblia Lubelska), Lublin 2001.

¹⁸ *List do Efezjan*, Tłumaczenie, wstęp i komentarz H. Langkammer, (Biblia Lubelska), Lublin 2001.

¹⁹ *List do Kolosan*, Tłumaczenie, wstęp i komentarz H. Langkammer, (Biblia Lubelska), Lublin 2002.

²⁰ *List do Filomena*, Tłumaczenie, wstęp i komentarz H. Langkammer, (Biblia Lubelska), Lublin 2003.

²¹ Do ważniejszych pozycji z tego zakresu należą: *Pojęcie wiary w Starym Testamencie*, RTK 21(1974), z. 3, s. 75-80; *Wprowadzenie do ksiąg Starego Testamentu. Zarys*, Opole 1990; *Stary Testament odczytany na nowo. Wprowadzenie, treść teologiczna, etos* (Jak rozumieć Pismo święte 2), Lublin 1992, 1994; *Stary Testament o kapłaństwie i o kapłanach*, w: *Agnus et Sponsa. Prace ofiarowane o. prof. Augustynowi Jankowskiemu OSB*, red. T. M. Dąbek, T. Jelonek, Kraków 1993, s. 168-182; *Wprowadzenie do ksiąg Starego Testamentu. Zarys*, Wrocław 1994; *Historia czasów Starego i Nowego Testamentu*, Wrocław 1995. Aktualnie Ojciec Profesor jest w trakcie przygotowywania do publikacji obszernej monografii – *Teologia Starego Testamentu*.

nej²², ekologii²³, metodologii biblijnej²⁴, literatury apokryficznej²⁵ i historii zbawienia²⁶. We wszystkich tych pracach Autor pragnie wprowadzić swych czytelników w głębię tekstu biblijnego, ukazać jego sens i ścisły związek z egzystencją człowieka.

O. Hugolin Langkammer w swej pracy naukowej nie ogranicza się tylko do wąskiego kręgu specjalistów w dziedzinie biblistyki, lecz pragnie, aby Biblia była lepiej rozumiana i powszechnie czytana przez współczesnych ludzi. Temu celowi służą publikacje kierowane do szerokiego kręgu czytelników. Należą do nich – wielokrotnie wydawany *Słownik biblijny*²⁷ oraz *Mały słownik biblijny*²⁸, a także prace pisane w języku polskim i w języku niemieckim, które dotyczą wiary i duchowości współczesnych chrześcijan²⁹.

Ważnymi dziełami Autora napisanymi w 2004 r. są eschatologia biblijna oraz antropologia biblijna. W pierwszej pozycji (*Życie po śmierci. Eschatologia Starego i Nowego Testamentu*, Lublin 2004) Autor jako pierwszy na gruncie polskiej biblistyki omawia w sposób kompleksowy eschatologię Starego i Nowego Testamentu. Wychodząc od problematyki śmierci poddaje anali-

²² *Etyka Nowego Testamentu*, Wrocław 1985; *Etyka małżeńska w Nowym Testamencie*, w: *Biblia, księga życia ludu Bożego*, red. S. Łach, M. Filipiak, Lublin 1980, s. 91-101.

²³ *Biblia a ekologia*, ZNKUL 36(1993), nr 1-4, s. 3-12.

²⁴ *Metodologia Nowego Testamentu. Zarys*, Opole 1990; *Metodologia Nowego Testamentu*, Opole 1991; *Problem właściwego rozumienia tekstu biblijnego we współczesnej egzegezie (tzw. nowa hermeneutyka biblijna)*, RT 38-39(1991-1992), z. 6, s. 65-72; *Metodologia Nowego Testamentu*, Pelplin 1994.

²⁵ *Apokryfy Nowego Testamentu*, Katowice 1989; *Listy apokryficzne (Rozmowy zmartwychwstałego Jezusa z uczniami)*, RT 45(1998), z. 6, s. 43-51; *Apokryficzne Ewangelie Dzieciństwa*, w: *Najważniejsza jest miłość. Księga pamiątkowa ku czci Ks. Prof. W. Słomki*, red. M. Chmielewski, Lublin 1999, s. 353-360.

²⁶ *Historia czasów Starego i Nowego Testamentu*, Wrocław 1995; *Historia zbawienia. Zarys*, Radom 1995; *Refleksje nad biblijną historią zbawienia*, w: *Ad libertatem in veritate. Księga pamiątkowa dedykowana Księdzu Profesorowi Alojzemu Marcolowi*, red. P. Morciniec, Opole 1996, s. 129-144.

²⁷ *Słownik biblijny* (przy współudziale autorskim J. Kozyry, R. Rubinkiewicza, J. Szlagi), Katowice 1982, 1984, 1989, 1995.

²⁸ *Mały słownik biblijny*, Wrocław 1993, 2001.

²⁹ Zob. *Das Evangelium Leben. Die sittliche Botschaft des Neuen Testaments für Christen von heute*, Trier 1983; *Spiritualität – keine Sache für Jedermann? Versuche einer Antwort für Christen im täglichen Leben*, Trier 1985; *Biblijne podstawy duchowości chrześcijańskiej*, Wrocław 1987; *Das Glaubensbekenntnis. Ruf für Christen von heute*, Trier 1993; *Ora et labora. Modlitwa i praca. Duchowość biblijna*, Wrocław 1996; *Teologia Eucharystii. Wymowa tekstów biblijnych*, Opole 1997; *Bóg jako Ojciec w świetle Nowego Testamentu*, Radom 1999; *Różańcowe tajemnice światła*, Lublin 2003.

zie diachronicznej wątki eschatologiczne zawarte w tekstach biblijnych w kontekście wierzeń sąsiadów Izraela i różnych nurtów judaizmu okresu Drugiej Świątyni. Niewątpliwym *novum* tej pozycji w stosunku do dotychczasowych ujęć jest przejście od tematycznego opracowania terminologii eschatologicznej do analizy rozwoju myśli eschatologicznych w kluczu historyobawczym.

W drugiej monografii (*Życie człowieka w świetle Biblii. Antropologia Starego i Nowego Testamentu*, Rzeszów 2004) Ojciec Profesor prezentuje antropologię obejmującą Stary i Nowy Testament. Autor, inspirując się pierwszą encykliką Jana Pawła II pt. *Redemptor hominis*, w sposób nowatorski dokonuje podziału swego dzieła na trzy części: I część: antropologia egzystencjalna; II część: antropologia proegzystencjalna; III część: antropologia eschatologiczna. Taki podział umożliwia mu w sposób niezwykle twórczy i kompleksowy omówić w świetle tekstów biblijnych szczegółowe zagadnienia związane z egzystencją ludzkiej osoby w odniesieniu do Boga, świata i drugiego człowieka. Książka ta niewątpliwie stanowi na gruncie polskiej teologii twórczą syntezę myśli biblijnej i ważną inspirację dla przyszłych pokoleń biblistów.

To skrócone omówienie dorobku naukowego O. Prof. Hugolina Langkammera pokazuje nam sylwetkę wybitnego egzegety i teologa, który w sposób harmonijny potrafi łączyć specjalistyczną pracę filologiczną i egzegetyczną z wielkimi syntezami teologicznymi, które tym bardziej trafiają do współczesnych odbiorców, im głębiej dotyczą konkretnej ludzkiej egzystencji. Ojciec Profesor – podwójny doktor teologii biblijnej i nauk biblijnych – staje przed nami jako Biblista znany nie tylko w naszym kraju, lecz w licznych prestiżowych ośrodkach naukowych całego świata. Świadczą o tym jego wysokiej klasy publikacje w różnych językach oraz przynależność do znanych międzynarodowych organizacji naukowych – na przykład Studiorum Novi Testamenti Societas i Goeres Institut. Napawa wielką radością fakt, że Ojciec Profesor cieszy się dobrym zdrowiem i wciąż w swoim zafascynowaniu Biblią tworzy wiele wybitnych dzieł. Jestem przekonany – i tego życzę memu *Doktorvater* z całego serca – by jeszcze wielokrotnie pokazywał środowisku biblistów w Polsce i na świecie swój egzegetyczny pazur. *Ad multos annos.*